

Evli Kadınların Aile Planlaması Tutum ve Niyetleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

The Determination of Relationship between Family Planning Attitudes and Intentions of Married Women

Sibel Ejder Tekgündüz¹, Elif Yağmur Gür², Serap Ejder Apay²

¹ Erzurum Şehir Hastanesi, Erzurum, Türkiye

² Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Erzurum, Türkiye

Yazışma Adresi / Correspondence:

Elif Yağmur Gür

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü 25240, Yakutiye/ ERZURUM

T: +90 507 129 30 49 E-mail : yagmur_8707@hotmail.com / yagmur.ozorhan@atauni.edu.tr

Geliş Tarihi / Received : 05.01.2021 Kabul Tarihi / Accepte: 04.12.2021

Orcid :

Sibel Tekgündüz <https://orcid.org/0000-0002-0992-1944>

Elif Yağmur Gür <https://orcid.org/0000-0002-4949-3614>

Serap Ejder Apay <https://orcid.org/0000-0003-0978-1993>

(Sakarya Tıp Dergisi / Sakarya Med J 2021, 11(4):743-750) DOI: 10.31832/smj.854295

Öz

Amaç Bu çalışma kadınların aile planlamasına ilişkin tutumları ve niyetleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem ve Gereçler Kesitsel ve tanımlayıcı nitelikte yapılan araştırma Ekim-Aralık 2020 tarihleri arasında doğuda bir devlet hastanesinde kadın doğum polikliniklerine başvuran evli kadınlar üzerinde yapılmıştır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeden araştırmaya katılmaya gönüllü olan tüm kadınlar araştırma kapsamına alınmıştır. Verilerin toplanmasında tanıtıcı bilgi formu, Aile Planlaması Tutum Ölçeği ve Aile Planlaması Niyet Ölçeği kullanılmıştır. Veriler kadınlara poliklinik hizmetleri sonrası anketörler tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile hastanedeki boş bir odada toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular Kadınlar Aile Planlaması Tutum Ölçeğinden 113.93±19.90, Kontraseptif Niyet Ölçeğinden 5.08±2.25 puan ortalamasına sahiptirler. Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum ile Kontraseptif Niyet Ölçeği toplam puan ortalaması arasında zayıf düzeyde istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Sonuç Kadınların aile planlamasına yönelik tutumlarının orta düzeyde, kontraseptif yöntem kullanma niyetlerinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kadınların aile planlamasına yönelik olumlu tutumları arttıkça, kontraseptif yöntem kullanma niyetlerinin de arttığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Aile planlaması; tutum; niyet

Abstract

Introduction This study was conducted to determine the relationship between women's attitudes and intentions regarding family planning.

Materials and Methods The cross-sectional and descriptive research was conducted on women who applied to obstetrics outpatient clinics in a province in the east of Turkey between October and December 2020. All women who volunteered to participate in the study without choosing a sample were included in the study. Information form, Family Planning Attitude Scale, and Family Planning Intention Scale were used to collect data. The data were collected by interviewers using a face-to-face interview technique in an empty room in the hospital after outpatient clinic services for women. Number, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation were used to evaluate the data.

Results Women had a mean score of 113.93±19.90 from the Family Planning Attitude Scale and 5.08±2.25 from the Contraceptive Intent Scale. It was determined that there is a weak statistically and positively significant correlation between the Attitude towards Family Planning Methods and the total Contraceptive Intent Scale total score.

Conclusion It was determined that women's attitudes towards family planning were moderate and their intention to use contraceptive methods was low. In addition, it was found that as women's positive attitudes towards family planning increased, their intention to use contraceptive methods also increased.

Keywords Family planning; attitude; intention

GİRİŞ

Tüm kadınların, temel bir insan hakkı olarak, gebe kalmayacağına ve bunun zamanlamasını belirlemeye hakkı vardır. İstenmeyen gebelikler özelde anne ve bebek sağlığını genelde aile ve toplum sağlığını olumsuz yönde etkilediği için bir kadının ruhsal ve fiziksel açıdan kendisini gebeliğe hazır hissedeceği zamana kadar istenmeyen bir gebelikten etkili bir şekilde korunması kendisinin ve bebeğinin sağlığı için önem taşımaktadır.^{1,2} Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre son yıllarda kontraseptif kullanımındaki artışa rağmen bu konu hâlâ önemini korumaktadır. Dünya üzerinde birçok kadın artık çocuk sahibi olmak istemediği halde herhangi bir kontraseptif yöntem kullanmayan kadın oranı %30 dur.³ Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre, doğurganlık çağındaki kadınların %63'ü başka çocuk istememekle birlikte kadınların %30'u herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmamaktadır. Gebelikten korunma başarısı düşük olan geleneksel yöntemleri kullananların oranı ise %26.1'dir.⁴ Yapılan çalışmalara göre, etkin aile planlaması yöntemi kullanmayı etkileyen faktörlerden biri kadının doğurganlığına ilişkin tutumu ve niyetidir.⁵⁻¹⁰ Tutumlar doğrudan gözlenemese de davranışları etkilediği bilinmektedir. Aile planlaması yöntemlerine yönelik tutumlar, yöntem kullanımını doğrudan etkilemektedir. Türk toplumunda genellikle doğurganlığın kadının statüsünü artırdığına inanılmakta ve bu nedenle kadınlar doğurganlıklarını sınırlandırmak istememektedir.¹¹ Kadınların primer bakım hizmetlerinde rol alan başta ebeler olmak üzere hizmet sunan hekim ve hemşire aile planlaması eğitimi ve danışmanlık hizmeti sunarken hizmet alanların yöntem seçimine yönelik tutumlarının bilinmesi, davranış değiştirme yönünde danışmanlık hizmetlerinin idame ettirilmesini sağlayacaktır.⁵ Aile planlaması yöntemlerinin kullanımını artırmak için yöntem kullanımını etkileyebileceği düşünülen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörleri kontrol etmeye yönelik planlamalar yapılması önemlidir. Kontraseptif davranış kullanılan kontraseptif yöntem seçimi ve yöntemin doğru kullanımı olarak tanımlanır.¹² Teorik olarak, genelde insanın davranışları (ör. kontraseptif

yönteme uyum sağlamak), o davranışa bağlı niyetin incelenmesi ile belirlenir. Niyetin temelini oluşturan faktörler ise kişinin belirli davranışlara ilişkin tutumu ve öznel normlarıdır. Tutum ve öznel normlar kişiden kişiye değişir. Bazı insanlar daha çok sosyal çevreden kaynaklanan subjektif normları bazıları da kendi tutum ve normlarına bağlı niyetleri önemsemektedir.¹³ Hortaçsu'nun aktardığına göre Ajzen ve Fishbein, insanların davranışlarının niyetlerinden tahmin edilebileceğini, tutumlarının ise niyetleri etkileyen iki öğeden birisi olduğunu savunmaktadır.¹⁴ Bireylerde kontraseptif kullanımında mevcut davranış ile kontraseptif niyet yakın ilişkidir.¹² Ayrıca, kontraseptif yöntem kullanımıyla ilgili tutumlar ile kontraseptif niyet arasında önemli ilişki olduğu düşünülür. Akla dayalı davranış teorisine göre davranışsal niyet, kişisel davranışın etkili tek öngörücüsü olduğuna göre¹⁵ kontraseptif niyet, kontraseptif yöntem uygulamasında anlamlı bir öngörücü olarak kullanılabilir. Gür'ün üreme çağındaki kadınların kontraseptif niyetlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında¹⁶ kadınların kontraseptif niyetlerinin düşük olduğu; ideal çocuk sayısının artması, herhangi bir yöntem kullanılmaması, yöntem kullananların kondomu tercih etmesi ve hormonal kontraseptiflerin en etkili yöntem olarak düşünülmesinin kontraseptif niyeti azalttığı belirtilmiştir.

Aile planlaması hizmetini sunan ebeler tarafından kişinin hizmet alma ya da almama nedenleri ortaya çıkarılmalı,² kişinin bu konuya ait niyeti ve tutumu belirlenip aile planlamasına yönelik istendik davranışa ulaşması sağlanmalıdır. Hizmet alanların aile planlaması yöntemlerini seçerken tutumlarının bilinmesi, ebeğin aile planlaması eğitimi ve danışmanlığı verirken, bireylerin tutumlarını göz önünde bulundurarak davranış değiştirme yönünde danışmanlık hizmetlerinin idame ettirilmesini sağlayacaktır.¹⁷ Aile planlaması hizmeti alanların gelecekte bu konu ile ilgili gereksinimleri konusunda plan yapabilmek için kontraseptif yöntem kullanma durumu ve eşlerin gelecekte yöntem kullanmaya ilişkin niyetleri ile ilgili danışmanların ve danışmanların bilgilendirilmeye ihtiyaçları olduğu

düşünülmektedir.

Bütün bunların ışığı altında aile planlaması hizmetlerine ağırlık ve öncelik verilmesi önem taşımaktadır. Etkili aile planlaması hizmetlerinin sunumu için yöntemleri ve kullanımını etkileyen faktörlerin bilinmesi, yöntem kullanmaya yönelik niyet ve tutumun belirlenmesi gerekmektedir.^{7-10,18} Bu nedenle ebeler hizmet sunduğu kitleye etkin ve kaliteli bakım sağlayabilmek için bireylerin öncelikle aile planlaması yöntemlerine yönelik genel danışmanlık yaparak eksik bilgilerini tamamlamalı ve yanlış bilgilerini düzeltmelidir. Şimdi ve gelecekteki aile planlaması yöntem kullanım niyetlerini ve tutumlarını belirleyerek yöntem/yöntemlere özel danışmanlık hizmet içeriğini ve izlemelerini bu doğrultuda planlamalıdır.

Literatürde kadınların aile planlaması tutum ve niyetlerini aynı anda belirleyen ve karşılaştıran ölçek temelli sadece bir çalışmaya rastlanılmıştır. Bu nedenle ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülerek bu araştırma evli kadınların aile planlamasına ilişkin tutumları ve niyetleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırma kesitsel ve tanımlayıcı tiptedir. Araştırma Ekim-Aralık 2020 tarihleri arasında doğuda bir devlet hastanesinin kadın doğum polikliniklerine başvuran evli kadınlar üzerinde yapılmıştır. İlgili hastane, bölge hastanesi niteliğinde olması ve hasta yoğunluğu nedeniyle seçilmiştir. Hastane, bütün sosyo-ekonomik statüdeki kadınlara hizmet vermektedir.

Araştırma evrenini ilgili hastanenin kadın doğum polikliniklerine başvuran evli kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeden belirtilen tarihlerde hastaneye başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlar alınmıştır. Araştırmada evrenin bilinmemesi nedeniyle evrenin bilinmediği durumlarda kullanılan formülle örnekleme 383 kadın alınması planlanmıştır. Fakat Covid-19 pandemisi nedeniyle ancak 329 kadına ulaşılmıştır.

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan Tanıtıcı Bilgi Formu ile Aile Planlaması Tutum Ölçeği ve Kontraseptif Niyet Ölçeği kullanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu, Araştırmacılar tarafından hazırlanan bilgi formu kadınların tanıtıcı özelliklerini sorgulayan (yaş, medeni durum, eğitim, yaşanan yer vb) 16 sorudan oluşmuştur.

Aile Planlaması Tutum Ölçeği (APTÖ), Örsal ve Kubilay (2006) tarafından geliştirilmiştir.⁵ Ölçek likert tipi olup 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki her bir ifade 1'den 5'e kadar puanlanmaktadır. "Tamamen Katılıyorum yanıtı 1 puan", "Katılıyorum 2 puan", "Kararsızım 3 puan", "Katılmıyorum 4 puan", "Tamamen Katılmıyorum 5 puan" almaktadır. Ölçekte tersine kodlanması gereken ifade bulunmamaktadır. Ölçekten en az 34, en fazla 170 puan alınabilmektedir. Ölçek "Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu", "Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum" ve "Doğuma İlişkin Tutum" olmak üzere 3 alt boyuta sahiptir. Ölçeğin alt boyutlarından "Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu"nu oluşturan madde sayısı 15'dir ve bu alt boyuttan en az 15 en fazla 75 puan alınabilir. Ölçeğin alt boyutlarından "Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutumu"nu oluşturan madde sayısı 11'dir. Bu alt boyuttan en az 11 en fazla 55 puan alınabilir. Ölçeğin "Doğuma İlişkin Tutum" alt boyutunun madde sayısı 8'dir ve bu alt boyuttan en az 8 en fazla 40 puan alınabilir. Ölçeğin Cronbach alfası 0.90,5 bu çalışmada ise 0.92 olarak bulunmuştur.

Kontraseptif Niyet Ölçeği (KNÖ), Bennet ve Rocca tarafından, kontraseptif niyetin değerlendirilmesi amacıyla, 2015 yılında geliştirilmiştir.¹² Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması Suid ve Pasinlioğlu tarafından 2016 yılında yapılmıştır.¹⁹ Ölçek toplam 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 4'lü likert tipindedir. Ölçeğin toplamından alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 15'tir. Puanın yükselmesi kontraseptif niyetin arttığını göstermektedir. Ölçeğin cronbach alfası 0.82,19 bu çalışmada ise 0.79 olarak bulunmuştur.

Veriler kadınlara poliklinik hizmetleri sonrası anketörler tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile hastanedeki boş bir odada toplanmıştır. Veriler ortalama 10-15 dakikada toplanmıştır. Anketörler ebelik bilim dalında lisansüstü öğrencilerinden tercih edilmiştir. Bu araştırmada 2 anketör kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce anketörlere araştırmanın amacı ve veri toplamaya yönelik eğitim yapılmıştır. Anketörlerin, çalışmanın başında birkaç veri toplama deneyiminin gözetiminden sonra anketörler bu araştırmanın verilerini toplamıştır.

Verilerin analizi ve değerlendirilmesinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 22.0, paket programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Bu çalışmada sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk analizi kullanılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Çalışmaya başlamadan önce Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurulundan onay (21.05.2020 tarihli 20 sayı numaralı) alınmıştır. Daha sonra çalışmanın yapılacağı kurumdan resmi izin (13.07.2020) alınmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan kadınlardan sözel onam alınmış ve çalışmanın her aşamasında Helsinki Deklerasyon Kurallarına uyulmuştur.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki kadınların sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Kadınların %35'inin üniversite mezunu, %78.1'inin çalışmadığı, %51.7'sinin şehir merkezinde, %82.7'sinin çekirdek ailede yaşadığı, %61.1'inin orta düzeyde gelir algısına sahip olduğu, %92.1'inin sürekli bir ilaç kullanmadığı, %85.4'ünün herhangi bir şeye karşı alerjisinin olmadığı, %85.4'ünün sigara kullanmadığı, %86.9'unun eşiyle akraba olmadığı, %47.4'ünün eşi memur olarak çalıştığı ve %46.2'sinin eşinin üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Kadınların

%82.5'inin birden fazla aile planlaması yöntemini (APY) bildiği, %64.7'sinin APY kullanmadığı ve yöntem kullanan kadınların %43.2'sinin hormonal yöntemleri tercih ettiği saptanmıştır.

Tablo 1. Kadınların tanıtıcı özelliklerinin dağılımı

Özellikler	n	%
Eğitim durumu		
İlkokul mezunu	68	20.7
Ortaokul mezunu	75	22.8
Lise mezunu	71	21.5
Üniversite ve üzeri	115	35.0
Çalışma durumu		
Çalışıyor	72	21.9
Çalışmıyor	257	78.1
Yaşanılan yer		
Şehir	170	51.7
İlçe	96	29.2
Köy	63	19.1
Aile tipi		
Çekirdek	272	82.7
Geniş	57	17.3
Gelir durumu algısı		
Kötü	63	19.1
Orta	201	61.1
İyi	65	19.8
Sürekli kullanılan bir ilaç varlığı		
Evet	26	14.6
Hayır	303	85.4
Sigara kullanma durumu		
Kullanan	48	14.6
Kullanmayan	281	85.4
Eş ile akraba olma durumu		
Evet	43	13.1
Hayır	286	86.9
Eş meslek		
Esnaf	74	22.5
Memur	156	47.4
Çiftçi	58	17.6
İşçi	41	12.5
Eş eğitim durumu		
İlkokul mezunu	42	12.8
Ortaokul mezunu	86	26.1
Lise mezunu	49	14.9
Üniversite ve üzeri	152	46.2
Bilinen AP yöntemleri		
Hormon içermeyen yöntemler	17	5.1
Hormon içeren yöntemler	27	8.2
Geleneksel yöntemler	14	4.2
Birden fazla yöntem	271	82.5
APY kullanma durumu		
Kullanan	116	35.3
Kullanmayan	213	64.7

Kullanılan APY (n=116)		
Hormon içermeyen yöntemler	33	28.4
Hormon içeren yöntemler	50	43.2
Geleneksel yöntemler	33	28.4
	X ± SS	
Yaş	30.48±6.10	
Eş yaş	34.83±6.83	
APY: Aile planlaması yöntemi, ± SS: Ortalama ve Standart Sapma		

Kadınların, Aile Planlaması Tutum Ölçeği toplam ve alt boyutlarından ve Kontraseptif Niyet Ölçeği toplamından aldıkları puan ortalamaları Tablo 2’de gösterilmiştir. Kadınların Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu alt boyut puan ortalamasının 46.82±12.91 olduğu, Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum alt boyut puan ortalamasının 39.11±5.89 olduğu, Doğuma İlişkin Tutum alt boyut puan ortalamasının 27.99±4.93 olduğu ve Aile Planlaması Tutum Ölçeği toplam puan ortalamasının 113.93±19.90 olduğu belirlenmiştir. Kadınların Kontraseptif Niyet Ölçeği toplam puan ortalamasının 5.08±2.25 olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 3’de APTÖ ile KNÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki gösterilmiştir. Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum ile KNÖ toplam puan ortalamaları arasında zayıf düzeyde istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (p=0.010) (Tablo 3).

Ölçekler			KNÖ
APTÖ	Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu	r p	0.025 0.651
	Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum	r p	0.141 0.010
	Doğuma İlişkin Tutum	r p	0.091 0.101
	APTÖ Toplam	r p	0.080 0.145
APTÖ: Aile Planlaması Tutum Ölçeği, KNÖ: Kontraseptif Niyet Ölçeği			

TARTIŞMA

Aile Planlaması Tutum Ölçeği ve Kontraseptif Niyet Ölçeklerinin toplamından ve alt boyutlarından alınabilecek en düşük, en yüksek puanlar ve ortanca doğrultusunda kadınların puan ortalamaları ilgili literatür ile tartışılmıştır. Kadınların aile planlamasına yönelik genel tutumlarının, toplumun aile planlamasına ilişkin tutumlarının, aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutumlarının orta düzeyden biraz yüksek olduğu söylenebilir (Tablo 2). Önder’in Van’da yapmış olduğu çalışmada ölçek alt boyutlarının ve toplam puan ortalamalarının bu çalışma ile benzer olduğu saptanmıştır.⁹ Gözükara, Kabalcıoğlu, Ersin²⁰ ile Ayaz ve Efe’nin⁷ yapmış oldukları çalışmalarda toplumun aile planlamasına ilişkin tutumları hariç diğer alt boyutlar ve toplam puan ortalaması bu çalışma ile benzerdir. Ayaz ve Efe’nin⁷ çalışmasında kadınların aile planlamasına yönelik tutumlarının iyi düzeyde olduğu ifade edilmişken Gözükara, Kabalcıoğlu, Ersin çalışmasında²⁰ kadınların aile planlamasına karşı tutumlarının istedik düzeyde olmadığı tespit etmiştir. Benzer şekilde, Apay, Nazik, Özdemir

Ölçekler		Minimum Puan	Maksimum Puan	X ± SS
APTÖ Alt boyutlar	Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu	15	75	46.82±12.91
	Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum	11	55	39.11±5.89
	Doğuma İlişkin Tutum	8	40	27.99±4.93
	APTÖ Toplam	44	170	113.93±19.90
KNÖ Toplam		0	11	5.08±2.25
APTÖ: Aile Planlaması Tutum Ölçeği, KNÖ: Kontraseptif Niyet Ölçeği, ± SS: Ortalama ve Standart Sapma				

ve Pasinlioglu⁸'nin Erzurum'da yürüttükleri çalışmada kadınların aile planlamasına karşı tutumlarının istendik düzeyde olmadığı bildirilmiştir. Çetişli, Kahveci, Işık ve Hacılar¹⁸ çalışmasında ise ölçek alt boyutlarının ve toplam puan ortalamalarının çok daha düşük olduğu ve kadınların aile planlamasına karşı tutumlarının iyi olmadığı görülmüştür. Bu çalışmanın ve diğer çalışmaların çoğunluğunun ülkenin doğusunda yapılmış olması nedeni ile benzer sonuçların elde edildiği düşünülebilir. Aile planlaması tutumunun iyi düzeyde olumlu olmamasının, ilgili bölgede yaşayan kadınların AP yöntemlerine yönelik bilgi düzeylerinin düşük olmasından ve ataerkil yapının egemen olduğu toplumsal bir yapının etkin olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Araştırma bulgusundan farklı olarak Tezel, Gönenç, Akgün, Öztaş ve Altuntaş¹⁰ çalışmasında ölçeğin tüm alt boyut ve toplam puan ortalamasının yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın Ankara'da yapılmış olması bu farklılığın sebebi olabilir.

Kontraseptif Niyet Ölçeğinden kadınların kontraseptif yöntem kullanma niyetlerinin düşük düzeyde olduğu söylenebilir (Tablo 2). Benzer şekilde Öner'in çalışmasında⁹ ve Gür'ün çalışmasında¹⁶ kadınların kontraseptif yöntem kullanma niyetlerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Suid çalışmasında¹⁹ ise kadınların kontraseptif niyetlerinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur. TNSA (2018) raporunda evli olan ve herhangi bir yöntem kullanmayan kadınların yarısından fazlasının gelecekte de bir yöntem kullanma niyetinde olmadıkları bildirilmiştir.⁴ Araştırmada yer alan kadınların yaş ortalamasının ideal çocuk doğurma aralığında olması, obstetrik özelliklerine bakıldığında büyük çoğunluğunun henüz düşünülen ideal çocuk sayısına ulaşmadığı, yöntem kullananların kullandığı yöntemden memnun olmaması, yöntemler hakkında detaylı bilgiye sahip olmaması gibi nedenler kontraseptif niyetin düşük olmasını etkilemiş olabilir¹⁶ Benzer şekilde Gür'ün çalışmasında¹⁶ da herhangi bir yöntem kullanılmaması, yöntem kullananların kondomu tercih etmesi ve hormonal kontraseptiflerin en etkili yöntem olarak düşünülmesinin kontraseptif niyeti azalttığı bulunmuştur. Kadınların kont-

raseptif yöntem kullanma niyetlerinin düşük olmasının bir başka nedeni de dini ve kültürel boyuttur. Eş ve aile büyüklerinin kadının yöntem kullanmasına izin vermemesi, kadınların yöntem kullanmanın günah olduğunu düşünmesi de yöntem kullanım niyetini etkilemiş olabilir. Kadınların aile planlamasına ilişkin tutumları ile kontraseptif yöntem kullanma niyetleri arasındaki ilişki incelendiğinde kadınların aile planlaması yöntemlerine yönelik olumlu tutumları arttıkça kontraseptif yöntem kullanma niyetlerinin de arttığı görülmektedir (Tablo 3). Araştırma bulgusuna benzer şekilde Öner'in çalışmasında⁹ da kadınların aile planlamasına yönelik olumlu tutumları arttıkça, kontraseptif yöntem kullanma niyetlerinin de arttığı tespit edilmiştir. Kadınların sosyal yaşamlarını sürdürürken aynı zamanda çocuk bakımını da üstlenmeleri ve yaşamda karşılaşılan zorluklar kadınların aile planlamasına olumlu bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamıştır. Buna paralel olarak da kontraseptif yöntemlere ilişkin bilgi edinme ve güvenilirliğine göre tercih etme söz konusudur.

Bu araştırma sonucunda kadınların aile planlamasına yönelik tutumları orta düzeyde iyi, kontraseptif yöntem kullanma niyetleri düşük düzeydedir. Kadınların aile planlamasına yönelik olumlu tutumları arttıkça kontraseptif yöntem kullanma niyetleri de artmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda, aile planlamasının önemi hakkında etkin ve kaliteli danışmanlık ve eğitimlerin yapılması önerilebilir. Sunulacak hizmetler ile bireylerin kendisine en uygun ve etkin aile planlaması yöntemi seçebilmesine yardımcı olunarak yöntem kabulünü, memnuniyeti ve kullanım süresi artırılabilir. Bu da başarılı kullanım oranının artmasına istemeyen ve riskli gebeliklerin önlenmesine, anne-bebek sağlığı açısından risklerin minimize edilmesine katkı sağlayacaktır. Öncelikle genel ve sonrasında yönetime özgü özel danışmanlıkların yapılması ile kadınların aile planlamasına yönelik tutumlarının belirlenmesi varsa aile planlamasına ilişkin yanlış tutumları düzeltiler. Ayrıca kadınların kontraseptif niyetleri ve yöntem kullanım niyetini etkileyen faktörler de kolay-

lıkla belirlenebilir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda da kontraseptif niyetin arttırılmasını sağlayacak bireye özgü uygun girişimler planlanabilir.

Etik Kurul Onayı

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurulundan 21.05.2020 tarihli 20 sayı numaralı etik kurul onayı alınmıştır.

References

1. Memmel L, Gilliam M. Kontrasepsiyon. Ayhan A. Taşkıran Ç. Dursun P, çeviri editörleri. Danforth's Obstetrik ve Jinekoloji.10. Baskı. Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri, 2010. s:567-585.
2. Ulusal Aile Planlaması Hizmet Rehberi, T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü Ankara, 2005
3. World Family Planning Report 2017. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org/development/desa/pd/files/files/documents/2020/Jan/un_2017_worldfamilyplanning_highlights.pdf Erişim Tarihi: 08.12.2020
4. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırma Raporu 2018. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tmsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf Erişim Tarihi: 10.12.2020
5. Örsal Ö, Kubilay G. Aile planlaması tutum ölçeği geliştirilmesi. İstanbul Üniversitesi Florence Nihingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007;15(60):155-164.
6. Onwuzurike BK, Uzochukwu BSC. Knowledge, attitude and practice of amongst women in a high density low-income urban of Enugu, Nigeria. African Journal Reproductive Health 2001;5(2):83-89
7. Ayaz S, Efe Ç. Family planning attitudes of women and affecting factors. Journal of The Turkish- German Gynecological Association 2009;10(3):137-141.
8. Apay E, Nazik E, Özdemir F, Pasinlioglu T. Kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2010; 13(3):39-45.
9. Öner O. Evli Kadınların Doğurganlığa ve Aile Planlamasına Yönelik Tutumları ile Kontraseptif Yöntem Kullanma Niyetleri Arasındaki İlişkinin ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum Kadın Sağlığı ve Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzurum.2019
10. Tezel A, Gönenç İM, Akgün Ş, Öztaş KD, Altuntaş YT. Kadınların aile planlamasına yönelik tutumları ve etkileyen faktörler, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2015, 18(3): 181-188.
11. Özbay F. Kadının statüsü ve doğurganlık. Arat N, editör. Türkiye'de Kadın Olgusu. İstanbul: Say Yayınları; 1992. s:147-165.
12. Bennett TRR, Rocca CH. Development of a brief questionnaire to assess contraceptive intent. Education and Counseling, 2015; 98:1425-1430.
13. Lee J, Carvallo M, Lee T. Psychometric properties of a measure assessing attitudes and norms as determinants of intention to use oral contraceptives. Asian Nursing Research, 2015;9:138-145.
14. Hortaçsu N. En Güzel Psikoloji Sosyal Psikoloji, 1. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi; 2012. s: 295-303.
15. Wang RH, Hsu MT, Wang HH. Potential factors associated with contraceptive intention among adolescent males in Taiwan. Kaohsiung Journal Medical Sciences, 2004, 20:115-123.
16. Gür EY. Üreme çağındaki kadınların kontraseptif niyetlerinin belirlenmesi. 1. Uluslararası Anadolu Ebeler Derneği Kongresi (online) 20-22 Kasım 2020 s.83-89.
17. Saygılı P. Aile planlaması hizmetlerinde hemşirenin rolü. Türkiye Klinikleri J Surg Med Sci. 2006;2(13):37-44.
18. Çetişli Egelioglu N, Kahveci M, Işık S, Hacılar A. Kadınların postpartum kontraseptif tercihleri ve tutumları. JAREN 2020;6(1):67-72.
19. Suid NR. Kontraseptif Niyet Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2016.
20. Gözükarar F, Kabalcıoğlu F, Ersin F. Şanlıurfa ilinde kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi, Harran Üniversitesi, Tıp Fakültesi Dergisi, 2015, 1(12): 9-16.